

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: נטילת ידיים (כו)

כט' כסלו תש"פ 1304 (שנה כה')

פרשת מקץ

"וישלחו פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור..." (מא, יד)

לכל דבר יש זמן, וכשמגיע קץ הזמן המיועד אין הקב"ה מתמהמה אף רגע אחד יותר על הזמן. מכיוון שתם הזמן שיוסף היה צריך להיות בבית האסורים, הריצוהו במהירות הבזק משם כן שתגיע גאולתו ופדות נפשו, בין הפרטית ובין הכללית, לא נתמהמה אף רגע אלא "פתאום יבוא האדון ויריצו אותנו במהירות מהגלות במהרה בימינו".

"וידבר שר המשקים את פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום" (מא, ט)

נאמר במדרש תנחומא (פ' כי תצא): רמ"ח מצוות עשה יש בתורה כמנין האברים שבאדם, ובכל יום ויום צועקים על האדם עשה אותנו שתחייה בזכותנו ותאריך ימים. ושם"ה מצוות לא תעשה כמנין ימות החמה, ובכל יום ויום שהחמה זורחת עד ששוקעת צווחת ואומרת לאדם גוזרני עליך במי שהגיע ימך ליום הזה, ועל תעבור בי את העבירה הזאת ואל תכריע אותך ואת העולם כולו לכף חובה, וזה שכתוב: "את חטאי אני מזכיר היום" - שהיום עצמו מזכיר החטאים.

מה שר המשקים שהינו גוי אומר לפני פרעה שהוא מלך בשר ודם "את חטאי אני מזכיר היום", מה נאמר אנו בניו ועבדיו של הקב"ה מלך העולם שאין נסתר ממנו דבר, והוא רוצה להטיב עמנו. ודאי שנשתדל לשמחו בעשיית חסדים ומצוות כפי כוחנו ונעשה רצונו ככל יכולתנו.

שבת ראש חודש וזנוכה

מוציאים שלשה ספרי תורה: בספר ראשון - קוראים 6 עולים בפרשת השבוע ולא אומרים "חצי קדיש", ואם הוסיפו עולה נוסף אומרים גם "חצי קדיש". בספר השני - "השביעי" קורא בפרשת ראש חודש [מתחילים מן הפסוק "וביום השבת"] ואומר "חצי קדיש" בספר השלישי - "המפטיר" קורא קריאת חנוכה ואומר "חצי קדיש ומפטיר". (שו"ע סי' תרפד ס"ג, ילקו"י חנוכה (עג) עמ' תרלה)

ההפטרה של חנוכה הינה "רוני ושמחי" ופסוק ראשון ואחרון מה"שמים כסאי" [ההפטרה של ראש חודש] וכן פסוק ראשון ואחרון של "מחר החודש" [הפטרה של ראש חודש שחל ביום ראשון] (שם).

בברכת המזון מוסיפים "רצה והחליצנו"-על שבת, "יעלה ויבוא"-על ראש חודש, על הניסים"-על חנוכה.

פרשת מקץ וזנוכה

קריאת פרשת מקץ חלה בד"כ בחנוכה שכן בנס חנוכה נמסרו גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, ויש בזה דמיון רב לחלום פרעה בו בלעו הפרות הרעות את יפות המראה והשיבולים הדקות את המלאות.

לשמור על "הצביון היהודי" בתוקף

השקפת היהדות

גולת הכותרת בניסי חג החנוכה היא, שמצאו פך שמן טהור שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, ונשאלת השאלה: וכי ניסי המלחמה "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" לא די בהם כדי שבזכותם נדליק את החנוכיה? ומדוע לא נושים זכר לנס שניצחנו את היוונים? אלא מכאן אנו למדים שכל תכליתו וחוסנו של עם ישראל הוא כשהם שומרים על קדושתם וטהרתם

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * **שעון חורף** * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:41 - 8:39

כניסת שבת: 4:24 יציאת שבת: 5:16 יציאת שבת: 5:47

כשקיום המצוות ושמירת שבת הם הדרך להשגתם, וזאת ידעו אף היוונים ולכן גזרו שלא ישמרו שבת, לא ילמדו תורה, ולא ישמרו טהרה כדי לפגוע בחוסנו ובטהרתו של עם ישראל.

והיו היהודים צריכים רחמים מרובים שלא יושפעו מהברק החיצוני המתעתע ולא יעזבו את התורה שהיא מקור חיותם. ועל זה אנו אומרים בתפילה "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם", מתי בא הקב"ה לעזרתם? שהרגישו שביטול התורה והמצוות ואי שמירת השבת היא "צרתם" ויצאו להלחם בעבורם בחירוף נפש.

וטימאו היוונים את השמנים משום ששמעו שאצל היהודים יש מושג של שמן טהור ושמן טמא ואע"פ שלא הבינו מה ההבדל ביניהם אך אם זה יכול להזיק, ולפגוע טימאו את כל השמנים. ללמדנו עד כמה אנו חייבים לעמוד בתוקף ובאומץ בקיום התורה ומצוותיה.

ובכל שנה ושנה כאשר חוזרים אלינו ימים אלה הם מזכירים לנו את נחישותם ועמידתם האיתנה של מתניהו ובניו שנלחמו על מנת לשמור על צביון עם ישראל וטהורו, כי לא ככל הגויים בית ישראל, ועזרם ה' וניצחום כנגד כל הסיכויים, וכשנעמוד אף אנו בעמידה איתנה זו באומץ ובתוקף נזכה לניסים גלויים כבימי מתניהו ובניו.

נטילת ידיים שהצילה

[מפי בעל המעשה משה ג. בחור ישיבה מבני ברק]

מעשה שהיה

באחד מימי "בין הזמנים", הלכתי עם חבריי כדי להרפות מעט את הגוף

ולהחליף כוח לרענן את הנפש לזמן הבא. והנה, כאשר טיפסתי על מתקן

מסוים והתרוממתי עליו רק עם הידיים, הסתובבו לי לפתע הידיים אחורנית ונפלתי ארצה.

חבריי שנכחו במקום, בראותם כי נפלתי ארצה דאגו להעבירני לבית חולים, ושם לאחר בדיקות וצילומים אמרו לי הרופאים שהמצב נראה תקין והכל בסדר ברוך ה', ובתוך ימים ספורים יחלפו גם הכאבים. שוחררתי לביתי בשמחה, אולם שמחה זו הייתה מוקדמת.

כעבור 24 שעות החמיר מצבי, חשתי כאבים עזים בכתף השמאלית ובאחת הידיים היה לי ל"ע כעין שיתוק, כשהיד הייתה זוה ללא שליטה ובניגוד לרצוני. חזרתי מיד לבית החולים ושם לאחר המתנה ממושכת זימנו אורתופד בכיר שיבדוק אותי. האורתופד הגיע וניסה לעשות לי תרגילים שונים, ומשכל אלה לא צלחו ולא שיפרו את המצב, הוא ביצע בדיקה נוספת שבסופה הודיע בצער שיש לי ל"ע שיתוק מלא ביד, ובדרך הטבע אי אפשר להתרפא מכך לעולם, והוא אינו רואה כל דרך להחזיר את המצב לקדמותו, וכנראה שלעולם ועד לא אוכל יותר להזיזה!

קיבלתי את הבשורה בהלם של ממש. אני בחור צעיר, והידיעה שלא אוכל עוד להזיז את היד, נפלה עליי כרעם ביום בהיר. מחשבות החלו להתרוצץ בראשי: מה יהיה עם השידוכים? תהיתי. כיצד אוכל לתפקד? מה עם הצער של הוריי שיראו אותי במצבי הנוכחי?

אולם עם כל הצער לא נותרה לי שום ברירה אלא להשלים עם העובדה, וכמובן להתפלל אל השם יתברך, אולי יחוס וירחם עלי. בעקבות מצבי העגום עליתי לאחר מספר ימים לביתו של שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, שם בחדרו גוללתי באוזניו את כל סיפור המעשה. סיפרתי לו על הצער האיום הנגרם לי בעקבות השיתוק ביד וההשלכות המיידיות והעתידיות ממצבי זה. הצדיק התבונן בי ובידי מספר רגעים, ואחר כך אמר לי: "תלמד הלכות נטילת ידיים במשנה ברורה, ובעזרת ה' רפואה שלימה".

יצאתי מביתו של הגאון הרב חיים קניבסקי שליט"א בשמחה רבה ומתוך עידוד רב, כי דברים היוצאים מפיו הקדוש מקובלים בשמים ומסיפורים ששמעתי בעברי, רבים זכו לראות ניסים.

מיד החילתי ללמוד את הלכות "נטילת ידיים" עם המשנה ברורה בדיוק כפי שציווני הרב, והנה הפלא ופלא, מיד בתחילת הלימוד חשתי הקלה רבה ויכולתי כבר להזיז מעט את היד.

עבר יום נוסף והרגשתי שיפור של ממש בתזוזה של היד, ולאחר עוד יום חזר המצב לתיקנו כבראשונה ויכולתי להזיז את ידי כפי שהייתי יכול לפני אותה נפילה!.

כשחזרתי אל האורתופד והראיתי לו שאני מסוגל להזיז את היד, הוא פשוט לא האמין למראה עיניו ולאחר בדיקה קצרה אמר לי בהתרגשות מרובה: "דע לך, שהתרחש כאן נס למעלה מדרך הטבע" והוסיף "מעולם, אבל מעולם במשך כל שנות עבודתי כרופא לא ראיתי אדם במצבך שהתרפא והשיתוק נעלם!".

הסיפור עדיין לא הסתיים... כעבור מספר שבועות שוב התחלתי להרגיש כאבים בידי, והשיתוק חזר אלי. אני יכול להעיד שהדבר קרה מפני שיומיים לפני כן התרשלתי בהוראתו של הגאון הרב חיים קניבסקי שליט"א, בלימוד הלכות "נטילת ידיים". והנה, רק חזרתי ללמוד, והחילותי שוב לשנן את ההלכות פסקו הכאבים, עד כאן הסיפור.

מהסיפור אפשר ללמוד שגם בתקופה כשלנו משגר השם יתברך לפעמים רמזים ברורים לאדם, על מנת שיתחזק ויהיה לאיש, וכי כל המקרים והמאורעות הפוקדים אותנו קשורים בקשר בל ימוט למצבינו הרוחני. סיפור מעין זה סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שכאשר אחד הבחורים בישיבת סלבודקא החל לסבול מהכליות, אמר לו ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, שילמד הלכות כליות בשולחן ערוך יורה דעה, ויתרפא בעז"ה, והפלא הגדול שהבחור הבריא והמחלה נעלמה כלא הייתה והוא לא סבל יותר מהכליות! (עלוני פניני עין חמד)

הלכות נטילת ידיים של שחרית [ה]

פינת ההלכה

א. כל אדם בקומו משנתו בבוקר צריך ליטול ידיו (שו"ע אורח"ח סי' ד ס"א, גמ' ברכות ס:). ולברך "על נטילת ידיים" בשם ומלכות (שו"ע ס"א), משום רוח רעה השורה על הידיים (שו"ע ס"ב). דין זה הוא בין לאיש ובין לאשה (משנ"צ ס"ק י, כה"ח ס"ק כ) וכן יש לחנך את הילדים הקטנים לכך (משנ"צ ס"ק כב, נא"ח ס"א חולדות ס"י).

ב. וזה סדר הנטילה: ממלא נטלה [כלי] במים ושוף על יד ימין עד הפרק ואח"כ על יד שמאל עד הפרק, ושוב שופך על יד ימין עד הפרק ואח"כ על יד שמאל עד הפרק, ואח"כ על יד שמאל עד הפרק ואח"כ על יד ימין עד הפרק ואח"כ על יד שמאל עד הפרק (נא"ח ס"א, כה"ח ס"ק יב, הלכה ברורה סי' ד ס"ז, ילקו"י סי' ד ס"ד), שזה סה"כ 3 פעמים לסירוגין (שו"ע סי' ד ס"ב). ואחר הנטילה בעוד ידיו רטובות מברך "על נטילת ידיים" ואח"כ מנגב ידיו (נא"ח ס"ה, ילקו"י ס"יט, הלכה ברורה ס"ח).

ג. מותר ליטול ידיו לשחרית במים חמים שאין היד סולדת ומברך "על נטילת ידיים" [אבל במים חמים שהיד סולדת נוטל בלא ברכה] (ילקו"י סי' ד ס"ג)

הנהגה קודם נטילת ידיים [המשך]

ד. הקם משנתו בבוקר וטרם נטל ידיו והרגיש שצריך להתפנות לשירותים (כפי המצוי) יעשה אחת משתי הדרכים:

דרך א': ייטול ידיו לפני שנכנס לשירותים ללא ברכה [3 פעמים לסירוגין ללא כלי] ויכנס לשירותים וכשיצא ייטול שוב [3 פעמים לסירוגין עם כלי] ויברך "על נטילת ידיים" (ואחרי הניגוב יברך "אשר יצר"). (משנ"צ סי' ד ס"ק ד, בן אש חי ס"א פר' וילא ס"ב, שו"ת אור לציון ח"ב פ"א ס"ג וס"ה עמ' כ ובבאוריס, פסקי תשובות לגר"ש רבינוביץ סי' ד ס"ב, עין ילקו"י סי' ד ס"מ בבאוריס, הלכה ברורה סי' ד ס"ד שיש מחמירים כן).
כך נהגו: החפץ חיים רבי ישראל מאיר מראדין בעל משנה ברורה, ה"בן איש חי" לרבנו יוסף חיים, הרה"ג בן ציון אבא שאול זצוק"ל.

הסבר: מצד אחד אינו יכול ליטול ולברך משום "בל תשקצו" ומצד שני שלא ליטול אי אפשר שהרי נכנס לשירותים ויצטרך לגעת בגופו בכל מיני מקומות והרי אין לגעת ולכן ייטול ללא ברכה וללא כלי ובזה מסלק את הרוח הרעה, וכשיצא משירותים ייטול ידיו ובברכה (ס).

דרך ב': ילך קודם לשירותים ויגע בגופו רק בהכרחי וכשיצא מהשירותים ייטול ידיו [3 פעמים לסירוגין עם כלי] ויברך "על נטילת ידיים" (ואחרי הניגוב יברך "אשר יצר"). (ילקו"י סי' ד ס"מ, הלכה ברורה סי' ד ס"ד צעיקר הדין ושכן נהג הרש"ל עובדיה יוסף וכן מוצא באורחות מר"ן הנהגות הרש"ל עובדיה יוסף ח"א עמ' ז-יב)

כך נהגו: הרש"ל עובדיה יוסף זצוק"ל, הרש"ל ציחק יוסף בעל ילקוט יוסף.

הסבר: אינו יכול ליטול ולברך לפני השירותים משום שברכתו תועבה כשצריך לשירותים (ע"פ שו"ע סי' כב ס"א) ומ"מ אם יטול ללא ברכה קודם השירותים יש ספק אם נטילה זו הועילה או לא, איך יוכל לברך

אח"כ על נטילה שניה דשמה הנטילה של שחרית כבר בוצעה וכעת זו נטילה של יציאה מהשירותים בלבד, אלא אם כן נסמוך על האומרים שאפשר לברך על נטילת ידיים אפילו כשהוא רחוק מהנטילה, אלא שאין זה לכתחילה (ס).

אמנם אם מרגיש שיש לו צורך דחוף לצאת לשירותים לכל הדעות מוסכם שייכנס קודם לשירותים ואחר צאתו מהשירותים ייטול ידיו [3 פעמים לסירוגין עם כלי] ויברך "על נטילת ידיים" (משנ"צ ס, שו"ת אור לנאון ס, ילקו"י ס, הלכה ברורה ס ועוד).

מי הנטילה אחר הנטילה

ה. אין ליטול ידיו לשחרית על גבי הקרקע (שו"ע סי' ד ס"ח) במקום שאנשים עוברים ושבים שם (שו"ע ס"ט, כה"ח סי' ד ס"ק כח) מפני רוח רעה השורה על מים אלו ויכולה להזיק (משנ"צ סי' ד ס"ק יח, כח). ואם שפכם על הקרקע והתייבשו המים, מותר לעבור מעל אותו מקום (הלכה ברורה סי' ד ס"לה).

ו. אסור להנות ממי נטילת ידיים של שחרית אחרי שנטלו בהם ידיים (שו"ע סי' ד ס"ט) ולכן :

*** לא יתנם לחיות בית שברשותו לשותות מהם (עיין משנ"צ סי' ד ס"ק כ, כה"ח ס"ק לא).**

*** לא ישקה בהם את גינתו והעציצים שבבית וכדו' (פסקי תשובות סי' ד ס"ה, הלכה ברורה סי' ד ס"לז).**

*** לא ירחץ בהם שום דבר ואף לא את רצפת הבית [ולא לכביסה] מ"מ אם נשפך על הרצפה ייבש את הרצפה עם סמרטוט רצפה או ישפוך מים לבטלם ברוב (פסקי תשובות ס).**

*** מותר לשופכם לשירותים על אף שנהנה שנטף הלכלוך ששם (פסקי תשובות ס).**

ז. מותר ליטול ידיו לנטילת ידיים של שחרית לתוך הכיור [שהמים נשטפים ויורדים לביוב] אמנם אם נוטל ידיו בכיור המטבח ישטפנו במים לאחר הנטילה בטרם ישתמשו בכיור לשטיפת פירות וירקות והדחת כלי סעודה (שו"ת יצי"א לרש"ז עובדיה יוסף ח"ה סי' ב, ילקו"י סי' ד ס"ה, הלכה ברורה סי' ד ס"לא).

ח. אין ליטול ידיו לנטילת ידיים של שחרית על כלים מלוכלכים שבכיור מפני רוח רעה שבמים אלו שתשרה על הכלים, ואם נטל בכל זאת את ידיו על הכלים ישטפם היטב לפני שישתמש בהם (ילקו"י סי' ד ס"יז).

ט. ממידת חסידות שלא לברך, לקרא קריאת שמע, להתפלל, או ללמוד תורה כנגד מים שנטלו בהם ידיים בשחרית ואם אינו יכול לשפוך את המים, יכסם ואח"כ יברך או ילמד תורה ואם אינו יכול לכסותם מותר לברך או לעסוק בדברים שבקדושה כנגדם (שו"ת יצי"א לרש"ז עובדיה יוסף ח"ג אור"ח סי' א ס"ט, פסקי תשובות סי' ד ס"יג, הלכה ברורה סי' ד ס"לה).

הטעם: אמנם מר"ן החיד"א בברכי יוסף (סי' ד ס"קד) החמיר בזה והוסיף בספרו מורה אצבע (סי' ב אות נו) שמים אלו טמאים יותר ממי רגלים, וכל זה ע"פ שיטת המקובלים והזהר הקדוש שמחמירים במים אלו. אבל לפי הראשונים והשולחן ערוך אין בעיה ללמוד או להתפלל מול מים אלו, מ"מ לכתחילה חוששים לזהר הקדוש והמקובלים (הלכה ברורה ס).

נטילת שחרית במצבים שונים

י. אם התעורר באמצע הלילה לעשות צרכיו ודעתו לחזור מיד לישון, יתפנה לשירותים ובצאתו ייטול ידיו [3 פעמים לסירוגין] ולא יברך ("על נטילת ידיים") אלא רק "אשר יצר", ורק בקומו משנתו בבוקר ייטול ידיו ויברך ["על נטילת ידיים"] (שו"ת אור לנאון פ"א ס"ב, ילקו"י סי' ד ס"כה).

יא. הישן ביום שינת צהרים צריך בקומו משנתו ליטול ידיו 3 פעמים לסירוגין [כמו נטילת הבוקר] אך ללא ברכה ["על נטילת ידיים"] (ע"פ שו"ע סי' ד ס"טו והרמ"א ס, ב"ח ס"א תולדות ס"יג, פסקי תשובות סי' ד ס"יז, ילקו"י סי' ד ס"יב, הלכה ברורה סי' ד ס"מז, כה"ח סי' ד ס"ק נו) .

אך אם ישן ביום שינת "עראי" (משנ"צ ס"ק לז) [היינו פחות מחצי שעה (פסקי תשובות ס, כה"ח ס"ק נה, עיין ילקו"י סי' ד עמ' שלט)] או הישן שלא על מיטתו [כגון על ידיו על השולחן, אפילו זמן מרובה] אינו צריך ליטול כלל (הלכה ברורה ס"מז, ילקו"י סי' ד עמ' של).

הטעמים לנטילה: שמא נגע במקומות המכוסים (עיין ילקו"י ס) ולטעם של רוח רעה יש להסתפק אם הלילה גורם לרוח טומאה או השינה ולכן נוטלים ללא ברכה (משנ"צ ס, ילקו"י ס)

יב. מים אלו של נטילת ידיים שלאחר שינת צהרים אפשר לשפוך על הקרקע (ב"ח ס"א תולדות ס"יג) ואין צריך להיזהר שלא יגע בידיו קודם הנטילה בפניו וכדו' (ב"ח ס"טו), מ"מ לכתחילה לא יגע במאכלים ומשקים לפני שייטול ידיו, אבל אם נגע יש להתיר ואין צורך להחמיר בזה (ילקו"י ס"לח).

סידרה לגברים באשדוד בנושא טהרת המשפחה בכל יום ראשון ב- 7:00 בערב
בבי"כ מאור הרשב"י רח' שלמה בן יוסף 18 אזור ו'

אי"ה יתקיים באשדוד כנס חנוכה מרכזי לאבות ובנים מטעם ארגון "זמרת הארץ" במוצאי שבת
זה [מקץ] ב- 19:30 באולם בית מלכה רח' חיסדא אזור ז. בתוכנית: עמי מימון בחידודין, דוד
החקין, והזמרים אייל טוויטו, רועי חתן וברק כהן *פרסים והגרלות

שעור לגברים באשדוד ביום חמישי ה בטבת ב- 7:00 בערב עם הרב אברהם ישראל מחבר
הספרים "אין למו מכשול" בבי"כ מאור הרשב"י רח' שלמה בן יוסף 18 אזור ו'